

І. Б. МАТЯШ

ЕТНІЧНА ІСТОРІЯ ГРЕКІВ УКРАЇНИ В ОСОБАХ

(Подвижники й меценати: Грецькі підприємці та громадські діячі в Україні XVII-XIX ст.
Історико-біографічні нариси / Під ред. В. Смолія;
Національна академія наук України. Інститут історії України. - К., 2001. - 342 с., іл.)

Нещодавно історіографію етнонаціональних досліджень поповнило нове - досить помітне з точки зору єдності змісту і форми - наукове видання, підготовлене Кабінетом українсько-грецьких відносин НАН України Інституту історії України НАНУ. Діяльність цього спеціалізованого відділу, створеного для вивчення історії грецьких спільнот в Україні, аналізу розвитку українсько-грецьких відносин, добре відома в Україні й за її межами проведенням наукових конференцій, підготовкою ґрунтовних праць. Черговим вагомим результатом досліджень співробітників відділу стала збірка історико-біографічних нарисів "Подвижники й меценати", присвячена життю й діяльності грецьких підприємців та громадських діячів в Україні XVII-XIX ст. Вибір саме такої категорії представників грецького народу пояснюється в передмові тим, що в терміні "підприємництво" авторам вбачається щонайтісніший зв'язок із тяжінням греків до свободи, до вільного волевиявлення, до саморозвитку¹. Зазначимо, що перші спроби персоніфікувати етнічну історію греків на теренах України вже зробили В. Харабуга² та С. Мазараті, В. Томазов і Н. Томазова³. Однак дане видання за концепцією виходить далеко за межі біографічного довідника. Його складають 27 статей (українською і російською мовами) київських, львівських, маріупольських, одеських, керченських елліністів, а також учених із Грецької Республіки та Російської Федерації. Це спеціальні дослідження добродійної діяльності грецьких підприємців Ніжина, Одеси, Миколаєва, історії відомих родів Папудових, Раллі, Маразлі, Родоканакі, подвижників грецької Просвіти Євгенія Булгариса і Никифора Феотоки та ін.

Гортаючи сторінки нової праці українських, російських, грецьких науковців, не можна не погодитися з думкою її головного редактора академіка В. А. Смолія про те, що вона "викличе зацікавленість як українських та грецьких дослідників, так і більш широкого кола - культурних, громадських, освітянських діячів обох країн, та буде сприяти подальшому розвитку елліністичних досліджень в Україні"⁴. Цьому, вважаємо, прислужиться й важливий елемент оформлення книги - переклад змісту, відомостей про авторів, передмови та анотацій грецькою мовою, що фактично усуває мовні бар'єри для грецьких читачів і репрезентує дослідження українських учених ширшому загалу.

Відкриває збірник стаття кандидата історичних наук В. Ставнюка, присвячена витокам грецького національного характеру, аналізу особливого духу підприємництва, притаманного античній грецькій цивілізації. "Грецький національний характер, що найповніше представлений афінянами, орієнтується на підприємливість, на безперервну діяльність, яка тільки й вирізняє справжню людину з-поміж юрби", - вважає автор⁵.

Вужчому аспекту цієї проблеми присвятила публікацію аспірантка Київського національного університету Г. Голубева. Підприємливість як найхарактернішу рису елліністичного характеру вона розглянула на прикладі діяльності Ксенофонта - оратора, письменника, знавця військової справи, домогосподарства, мисливства, довівши, що йому були притаманні активне ставлення до життя та прагнення до успіху.

Маловідомі сторінки діяльності грецького духовенства на теренах України висвітлили Є. Чернухін, М. Абдуллаєва, Н. Терентьєва, А. Гедьо, Н. Бацак. Цінність їхніх статей посилюють опубліковані в додатках документи та ілюстративний матеріал.

Широко представлена в збірнику тема купецьких родів, яка умовно виокремлюється в другий блок біографічних нарисів. Так, історію львівської купецької родини Папара висвітлив І. Лильо, ніжинських купців братів Зосімад - О. Терентьєва та Є. Чернухін, сім'ї Маразлі з Одеси - Н. Терентьєва та Н. Ішуніна. Діяльність одеських підприємців привернула увагу й інших дослідників: К. Авгітідіса, О. Карамиш, Г. Тіщенко.

До третього блоку публікацій можна віднести розвідки, присвячені політичним діячам, воєначальникам та учасникам бойових дій. Зокрема, доктор історичних наук Ю. Пряхін яскраво відтворив участь моряків-греків у бойових діях російського флоту в 1821-1829 рр., О. Терентьєва - роль купецтва у національно-визвольному русі грецького народу проти османського панування, всебічний портрет адмірала П. Рікорда подала історик О. Згинник. Не залишиться поза увагою читачів і публікація П. Усенка "Грецькі профілі в галереї декабристів".

Загалом видання стало істотним внеском як у історіографію етнонаціональних досліджень, так і в біографістику. Чітко продумана структура, обґрунтованість проблематики, вдале поліграфічне оформлення відразу після виходу книги в світ привернули до неї увагу науковців. При цьому наклад в 150 примірників "прирік" її на раритетність. На жаль, ця ситуація - типова для української наукової літератури. Залишається лише, вітаючи авторський колектив з успіхом, побажати йому виходу нових праць.

---

¹ Терентьєва Н., Чернухін Є. Передмова // Подвижники й меценати: Грецькі підприємці та громадські діячі в Україні XVII-XIX ст. Історико-біографічні нариси. - К., 2001. - С. 8.

² Греки в истории Крыма: Краткий биографический справочник / Научн. ред.-сост. В. В. Харабуга. - Симферополь: Таврия Плюс, 1998. - 320 с. _

³ Греки на українських теренах: Нариси з етнічної історії. Документи, матеріали, карти / М. Дмитрієнко, В. Литвин, В. Томазов, Л. Яковлева, О. Ясь. Вступна стаття В. Смоля / Національна академія наук України, Інститут історії України, Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. - К.: Либідь, 2000. - 488 с., іл.

⁴ Смолій В. А. Від редактора // Подвижники й меценати: Грецькі підприємці та громадські діячі в Україні... - С. 6.

⁵ Ставнюк В. Підприємливість в контексті становлення античної грецької цивілізації // Подвижники й меценати: Грецькі підприємці та громадські діячі в Україні... - С. 33.